

L I T E R K A

listopad 2013

Vážení přátelé knih a literatury,

dlouho očekávané se v Rajhradě stalo skutečností. V minulých dnech byla v Památníku písemnictví na Moravě otevřena nová prohlídková trasa, zahrnující zrekonstruovaný letní refektář a přilehlé prostory. První hosté si již mohou ve velkoryse obnovených sálech prohlédnout dvě nové trvalé expozice i čerstvě instalované výstavy, věnované Vítězslavu Nezvalovi a Aloisi Mikulky. Svého druhu třešničkou na dortu se pro zájemce může nově stát výjimečné nahlédnutí do dosud neopravených prostor, které návštěvníky přenesou zpět do nepřilíh optimistické etapy historie kláštera. Tuto exkurzi do dob minulých je ovšem třeba si předem

- » Knižní předpověď letošní zimy
- » Listopadová výročí
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Okamžik štěstí – nový ročník literární soutěže
- » Tři otázky
- » Umělecké počátky Aloise Mikulky

objednat. Příležitostí pro návštěvu Památníku bude do konce roku ještě několik, v tomto měsíci láká StřeDění na osobnost Aloise Mikulky, který promluví nejen o své literární tvorbě, ale zároveň také představí svou výstavu. Na první adventní neděli, již prosincovou, jsme si pro Vás připravili pokračování oblíbených floristických workshopů Slávka Rabušice, spjatých s poezií, tentokrát na téma Vánoce.

Při rekapitulaci uplynulého měsíce nelze pominout účast Památníku na knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě ani vyhlášení dalšího ročníku literární soutěže Skrytá paměť Moravy, o nichž se také dočtete v tomto čísle. Blížící se zimní čas bude budoucím autorům jistě studnicí inspirace pro jejich soutěžní příspěvky.

*Za měsíc na shledanou na stránkách Literky
Vaše Martina Kloudová*

*Verše měsíce
listopadu*

Zdeněk Rotrekš

Louče

(úryvek)

Čekáte ještě -?

Čekají v zimní pomlce vřesu

Očekávají svůj pád s koruny granátové jabloně

jako květ mučenky

Čekají a volají mne

Jdu bosou nohou za nimi

po kolena v podzimu

Některá (nejen) literární výročí měsíce listopadu

V listopadu 1863

bylo vydáno první číslo *Kritické přílohy k Národním listům*, časopisu věnovaného literatuře a umění. Jednalo se o součást novin, které vycházely plných 80 let. Založeny byly v roce 1861 politikem a novinářem Juliem Grégrem, představitelem mladočeské strany. Z *Národních listů* se v samostatném Československu stal orgán Československé národní demokracie. Mezi významné redaktory patřili Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Karel a Josef Čapkovi nebo Viktor Dyk.

7. listopadu 1989

zemřel na rozedmu plíc moravský básník Jan Skácel. Původní šéfredaktor kulturního revue *Host do domu* nemohl od konce 60. let publikovat, jeho sbírky tak byly přístupné pouze díky samizdatu a exilovým nakladatelstvím. Zákaz byl upraven v roce 1981, kdy bylo povoleno vydávání jeho poezie brněnským nakladatelstvím Blok. K poslednímu odpočinku byl uložen na ústředním hřbitově v Brně.

Nejbližší akce Památníku písemnictví na Moravě

1. listopadu 2013 – 30. března 2014, Vítězslav Nezval – život, dílo

Básník, dnes snad více než kdy jindy vzbuzující emoce, je osobností, která se v české literatuře nedá obejít. Umělec, jehož dílo i osudy jsou svědectvím i součástí vítězství a proher našich dějin a umění v první polovině 20. století.

1. listopadu 2013 – 2. února 2014, Alois Mikulka – sochař, ilustrátor, spisovatel

Alois Mikulka, malíř, sochař a spisovatel letos oslavil osmdesátiny a je stále velmi činný. V nedávné době mu vyšly další knihy, které jsou tradičně skrz naskrz autorské – je autorem textu, jeho grafické podoby a samozřejmě také ilustrací. V současnosti není na Moravě výraznější reprezentant symbiózy literatury a výtvarného umění.

7. a 14. listopadu, Psanci: s příběhem v patách

Měsíční kurz tvůrčího psaní pro začínající spisovatele každého věku zaměřený na prozaické texty.

13. listopadu, 17 hod., StřeDění: Alois Mikulka

Beseda s brněnským spisovatelem, výtvarníkem a autorem divadelních her pro děti a mládež.

Trvají výstavy:

2. října 2013 – 5. ledna 2014, Jiří Sumín: Žena v umění a ve společnosti

Výstava o Amálii Vrbové, polozapomenuté moravské spisovatelce s mužským pseudonymem, a také o dalších ženách skrytých pod mužskými jmény nebo v mužském oblečení.

KNIŽNÍ PŘEDPOVĚĎ LETOŠNÍ ZIMY

Letošní zima bude dlouhá a chladná. Alespoň tak by se dalo usuzovat z množství prodaných knih na 23. Podzimním knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě. Věřme, že lidé z Vysočiny vědí, co dělají, když se před nadcházejícími zimními měsíci zásobí kvalitním čtivem. I návštěvnost veletrhu o leccem vypovídá, letos totiž byla rekordní, za dva výstavní dny překonala hranici 16 tisíc. Nikdo z hostů si jistě nemohl stěžovat, vždyť své knihy zde prezentovalo 165 nakladatelů a doprovodný program obsáhl mnoho zajímavých jmen. Mezi návštěvnicky nejatraktivnější patřily autogramiády Zdeňka Svěráka a Václava Klause nebo také autorské čtení Michala Viewegha. Na seznamu zúčastněných figurovalo i jméno čínského exilového básníka Yanga Liana. Ani stánek muzeí Jihomoravského kraje (zastupovaných pracovníky Památníku písemnictví na Moravě), umístěný na vyvýšené pozici pódia, nezůstal právem nepovšimnut. Zejména zájemci o historické vědy si zde mohli vybírat z bohaté ediční nabídky. Nechybělo tradiční vyhlášení nejkrásnějších knih veletrhu. Zaplněný sál havlíčkobrodské staré radnice zatleskal výpravné publikaci *Drahé kameny starověkých civilizací* od Ivana Mrázka z Nakladatelství Masarykovy univerzity, nevšedně vytisknuté pohádce *O smutné továrně* od Radovana Lipuse z nakladatelství Meandr a hned dvojímu vyznamenaní monografie *Smil z Lichtenburka* od Tomáše Somera z nakladatelství Veduta. Již nyní se můžeme těšit na další ročník, avizovaný mottem *Knihy a hvězdy* na 17. a 18. října příštího roku.

(mk)

Umělecké počátky Aloise Mikulky

Výtvarník Alois Mikulka vstoupil na uměleckou scénu počátkem 60. let, kdy se představil v brněnském Domě umění výstavou, která o rok později putovala do Prahy a nakonec se stala podnětem pro vznik knihy *Všelijaká koukátka malých i velkých uchechtáneků*. V té době již měl Mikulka za sebou ilustrování děl dalších autorů a vydání několika vlastních knih pro děti, kombinujících obrázky s krátkými texty s prvky nonsensu. Ačkoli by mohl být svým původním zaměřením považován spíše za výtvarníka, doprovodné verše a příběhy vyšly rovněž z jeho pera. Snad proto, že musel za války předčasně dospět, unikl ve své tvorbě do fantazijního světa plného asociací, hravosti i naivity. Začínající umělec však nebyl všemi pochopen. Svědčí o tom recenze *Večerních dívánek* (1962) od Libuše Hákové ze 36. čísla časopisu *Tvorba*. Mikulkovo dílo podle jejího názoru postrádá potřebnou dávku vkusu a propadá se pod běžnou úroveň dětské literatury, verše se vyznačují toporností a primitivností. Co bylo důvodem tak striktního odsouzení? Nejspíše rozdílné vnímání účelu dětské literatury. Názor Hákové, podobný představám vlasteneckého 19. století, vycházel primárně z výchovné funkce literatury, ze snahy dítě především poučit. Proto požadovala verše ve stylu říkanek se slovy snadno vyslovitelnými, aby na nich děti mohly zdokonalovat své promluvodné schopnosti, nebo vyobrazení reálného světa, z něhož by čerpaly především věcné informace. Podobné mínění bylo nabouráváno již od první poloviny 20. století, zvláště díky hravým veršům Vítězslava Nezvala a Františka Halase, kteří se v první řadě snažili působit na dětskou představivost. Do úzkých šablon Hákové pak jednoznačně nezapadal třeba Mikulkův lev chroustající ředkvičku, jehož naopak oceňoval Oleg Sus ve své recenzi ve 41. čísle *Kultury*. Ten totiž autorův styl pochopil ne jako matení dětského čtenáře, ale jako

grotesku a „rozkošný nesmysl“, který „svou absurditou nepřímo dotvrzuje reálnou logiku věci“. Přitom dítě nepoplete, ale pobaví a pomůže rozvíjet jeho fantazii.

(mk)

3 OTÁZKY pro

Milana Blahynku

Jako literární historik jste se věnoval Vítězslavu Nezvalovi velmi podrobně. Proč jste se zaměřil zrovna na tohoto autora?

Celý můj život je štěstí v neštěstí a naopak. Měl jsem neštěstí, že jsem se v patnácti beznadějně zahleděl do sedmnáctileté septimánky, a ta mi, aby měla ode mne pokoj, půjčila svůj tlustý sešit, do něhož si opisovala básně. Měl jsem štěstí, že většinou to byly básně z Nezvalovy sbírky *Sbohem a šáteček*. Připadaly mi, opsány její rukou, stejně krásné jako ona. Půjčil jsem si pak celou sbírku a do roka téměř celého Nezvala včetně *Manon Lescaut*. Zatímco spolužáci holdovali fotbalu, já Nezvalovi. V každé hezké spolužačce jsem viděl Manon a říkal jí s Nezvalem: „Kořím se Manon (samozřejmě jsem dosazoval místo Manon jejich jména, přednost měly nositelky dvouslabičných křestních jmen) vaší kráse / Kořím se Manon tvému jménu...“ A to bylo zase neštěstí, protože hezkým spolužačkám imponovali více fotbalisté. Štěstí jsem pak měl na olomoucké filozofické fakultě, kde mi profesor estetiky Bohumil Markalous (jinak spisovatel Jaromír John) zadal referát o 1. svazku Nezvalova souborného *Díla* a smál se, když jsem tu edici s drzostí osmnáctiletého vševěda setřel. Aby svazek vůbec mohl vyjít, Nezval vypustil mnoho tehdy nepřijatelných básní a také dedikace svým přátelům v exilu. Pan profesor chtěl o mém referátu Nezvalovi příležitostně povědět. Naneštěstí toho roku umřel. Ale zase jsem měl štěstí. Docent Oldřich Králík mi navrhl, abych v diplomové práci pojednal o Nezvalově baladickém díle. „Na baladu je přece spíš Wolker,“ vzpíral jsem se, „to budu rozebírat všeho všudy čtyři České balady z *Křídél?*“ Docent Králík se nerozzlobil, ale zeptal se, co má společného *Balada o očích topičových* a *Edison*. Svitlo mi: v obou skladbách se proměňuje přetěžká práce ve světlo. Když se Nezval dověděl od doktora Janů, redaktora *Nového života*, že v Olomouci vznikla fakultní práce o jeho baladách, vyžádal si ji, přečetl a vyznamenal mě pozváním k sobě. Psal tehdy kapitoly *Z mého života*, vzpomínal na 20. léta a už při první návštěvě ho zaujalo, že jsem věděl o jeho pracích ve sbornících *Devětsil* a *Život* a v avantgardních časopisech. Napadlo ho, abych uspořádal nevelký výbor z jeho myšlenek o poezii; že on na to nemá čas. Výbor jsem sestavil a ten následně vyšel pod názvem *Moderní poezie*. Nezval s ním byl až tak spokojený, že mi nabídl, abych připravil k vydání svazky her, esejistiky i prózy jeho souborného *Díla*. A to bylo největší štěstí, jaké mě mohlo vůbec potkat. Neboť porozumět aspoň trochu přesvědčivě geniálnímu básnickému dílu nelze pouhou sebezpozornější četbou, ale jen obyčejnou a nikdy nekončící ediční prací, umožňující sledovat, jak se dílo rodí, proměňuje, vyžívá, ustaluje. Když jsem se básníkovi přiznal, jak mi vadily jeho autocenzurní zásahy, docela ho to potěšilo a opakoval, že „to tam všecko vrátí“. Už nevrátil, naneštěstí ve svých 58 umřel a na mně zbylo bdít nad tím, aby další svazky vycházely bez škrtů. Za vše, co jsem o Nezvalovi napsal, vděčím právě editorské dřině na vydávání jeho díla. V posledních třech letech jsem měl zase štěstí: Česká knižnice mě pověřila vybráním nejvýznamnějších Nezvalových knih poezie a přípravou jejich vydání. Ještě letos snad vyjde už závěrečný 3. svazek.

Je dílo Vítězslava Nezvala aktuální i v roce 2013?

Čtenářský ohlas prvních dvou svazků Nezvalovy poezie v České knižnici napovídá, že je. A taky o tom svědčí, jak se k Nezvalovi náhle hlásí i leckdo z těch, kteří mu před pár lety, znajíce jen pomluvy o něm a ne dílo a skutky, nemohli přijít na jméno.

Jakou knihu ve svých volných chvílích čtete a na jakou se těšíte?

Naneštěstí a vlastně naštěstí žádné volné chvíle, jak se mi zdá, nemám. Ale přece jen se snažím číst novinky. Teď mě zaujala *Postel v rohu zahrady*. Její autorka Lydie Romanská píše samozřejmě po svém, úplně jinak než Nezval; sotva by však psala tak dobře, podmanivě, přesvědčivě, kdyby neznala Nezvala. A není v tom sama.

*Milan Blahynka (*1933) pochází ze slovenského Rožumberku, od roku 1939 žije v Čechách. Vystudoval češtinu a estetiku v Olomouci a poté působil jako vědecký pracovník na Ústavu české literatury Akademie věd. Jako literární kritik a historik se zabýval českou literaturou 20. století.*

OKAMŽIK ŠTĚSTÍ – NOVÝ ROČNÍK LITERÁRNÍ SOUTĚŽE

Nový ročník literární soutěže vyhlásil na slavnostním odpoledni ke státnímu svátku Vzniku samostatného Československa radní Jihomoravského kraje pro kulturu Jiří Němec. Organizací průběhu soutěže bylo pověřeno Muzeum Brněnska, p.o. – konkrétně pobočka Památník písemnictví na Moravě – a Masarykovo muzeum v Hodoníně, p.o. – pobočka Slovanské hradiště v Mikulčicích. Letošní téma soutěže „Okamžik štěstí“

predestinuje otázku téměř klasickou – co to vlastně štěstí je? Životní hledání, kterému podléhá každý člověk, ale každý nachází něco jiného. Otevírá prostor pro příběhy pojednávající o štěstí prožívaném na Moravě, či kdekoli jinde, a také vybízí ke zvážení relativity této hodnoty, po níž mnohý touží, ale ne každému je dopřána.

Soutěže se mohou zúčastnit mladí lidé mezi 12 a 19 lety, kteří pošlou do 31. března 2014 svůj autorský text na adresu Památníku písemnictví na Moravě. Průběh soutěže bude možné sledovat na facebookových stránkách Skryté paměti Moravy. Soutěžní texty posoudí odborná porota a slavnostní vyhlášení výsledků proběhne v druhé polovině června ve Slovanském hradišti v Mikulčicích. I letos organizátoři nabídnou základním a středním školám semináře tvůrčího psaní, které budou následně probíhat od ledna do března v řadě měst Moravy. Na

seminářích bude lektorka Kristýna Cimalová, kurátorka Památníku písemnictví na Moravě, rozvíjet s účastníky zadané téma pomocí technik tvůrčího psaní.

Aktuální podmínky soutěže, její statut a přihlášku naleznete na webových stránkách vyhlášovatele a pořádajících institucí – Muzea Brněnska a Masarykova muzea v Hodoníně: www.kr-jihomoravsky.cz, www.muzeumbrenska.cz, www.masaryk.info.

(kc)

Prostory benediktinského kláštera jsou pro potřeby Muzea Brněnska (Památníku písemnictví na Moravě) rekonstruovány s pomocí finančních prostředků

Jihomoravského kraje, Norských fondů a Regionálního operačního programu Jihovýchod.

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

PAMÁTNÍK
PÍSEMNICTVÍ
NA MORAVĚ

Literka, informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad, tel. 547 229 136
e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz
<http://rajhrad.muzeumbrnenska.cz/cs/index.aspx>
Odpovědný redaktor: Libor Kalina, redaktor: Martina Kloudová
Vychází desetkrát ročně, číslo 9, ročník 7, 1. 11. 2013
MK ČR E 21218
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257